

El meu director de tesi

Agustí Reventós Tarrida
Alumne de Joan Girbau

Vaig conèixer Joan Girbau durant el curs 1975-76, quan feia poc temps que anava a la Universitat Autònoma. Eren temps difícils per a mi, de moltes hores de classes, d'assignatures que no dominava, sous baixos, contractes de com a molt un curs, etc. i em plantejava seriosament deixar la recerca i aquella idea boja que vaig tenir algun dia de fer una tesi doctoral, cosa que per altra banda no se sabia ben bé què volia dir. Llavors va aparèixer Joan Girbau i em va deixar sobre la taula un article d'Esther Portnoy, avui professora emèrita de la Universitat d'Illinois, que anava sobre la fórmula de Gauss-Bonnet.

D'aquesta manera tant simple em va introduir en el món de la recerca, i vaig tenir la sort, sota la seva guia, de poder completar amb els anys una tesi sobre aquest tema. M'enorgulleix molt poder haver estat el seu primer estudiant de doctorat. Gràcies a això puc dir que soc descendent de C. F. Gauss: en efecte, Gauss va dirigir la tesi a Pfaff, aquest a Karl Georg Christian von Staudt, aquest a Eduardo Torroja, aquest a Julio Rey Pastor, aquest a Ricardo San Juan, aquest a Joan Augé, aquest a Josep Vaquer i aquest a Joan Girbau. A en Girbau li va fer molta gràcia quan ho va saber, no recordo si això va ser abans o després que s'animés a escriure *L'home de la campana*.

Els primers cursos de doctorat que va impartir i als quals vaig tenir la sort de poder assistir-hi foren: Varietats complexes i classes de Chern, 1975-76, Fórmula de Gauss-Bonnet-Chern 1976-77, Equacions en derivades parcials de tipus el·líptic 1978-79. També coneixia molt bé el món dels grups i àlgebres de Lie, encara conservo les notes manuscrites que va prendre Girbau del curs sobre Àlgebres de Lie que va impartir el professor J. Dixmier a París.

El mateix ajut que em va donar a mi el va anar donant al llarg dels anys a totes les persones que li demanaven, i això va fer que en poc temps es creés un grup de recerca en Geometria Diferencial, grup que actualment té un gran reconeixement internacional i del qual J. Girbau en fou el cap i mestre indiscutible. Les

seves opinions sobre temes matemàtics i sobre temes de política universitària han estat sempre escoltades i acceptades per tothom, per la seva lògica i clarividència.

L'any 1993, amb motiu de la presentació de Joan Girbau a un premi científic, el professor Izu Vaisman, de la Universitat de Haifa, Israel, deia:

Professor Girbau is a well known reputable specialist in Differential geometry who made important contributions to this field [...] He also have a decisive role in the development of a new research school in Differential Geometry in Barcelona [...] and formed there a research group whose works won an international reputation. Professor Girbau certainly merits a highest scientific recognition.

Podria citar moltes cartes elogioses com aquesta. En posaré només una més, la del professor André Haefliger, de la Universitat de Ginebra, Suïssa.

Le Professeur Girbau a donné une impulsion décisive au développement de la Géométrie Différentielle en Catalogne dès l'année 1970, après son séjour a Paris [...] Grâce à la profondeur de ses travaux scientifiques et au rayonnement de sa personnalité, il a réussi à faire connaître en Catalogne les techniques mathématiques les plus récentes et à mettre sur pied un groupe de chercheurs actifs dont les travaux sont reconnus internationalement.

Una característica de Girbau era la seva rigorsitat. Entenia les coses molt profundament. Un cop em va enviar un mail que deia: "Quan em capfico en una cosa no paro fins que l'entenc bé, encara que això no tingui a vegades utilitat pràctica. En el programa que et vaig passar ahir hi havia coses que no acabava de veure clares i, efectivament, la discussió de la resolució d'un sistema d'equacions s'havia de fer millor.

Resumint, t'envio una altra versió del programa d'ahir que em penso que és perfecte. Fot un dibuix com jo vull que el faci! ”

Última classe, 1 de juny de 2012

A banda de la seva activitat de recerca, amb nombrosos articles publicats en revistes de prestigi, va destacar com a professor i com a divulgador. Els seus alumnes el recorden com un gran professor, entusiasta, que gaudia amb les seves classes, en les quals posava sempre un toc d'humor. Va impartir una assignatura de campus d'astronomia (destinada a tots els estudiants de l'Autònoma), que podeu trobar aquí <https://www.youtube.com/watch?v=r7f6qzJZRfA>

Per veure què pensava Joan Girbau de les matemàtiques reproduïm un paràgraf de la seva conferència a l'IEC el 28-01-08. “La Matemàtica és com una amant a qui no agrada que ningú es vani d'haver-la aconseguit. Ella, que sap donar com ningú altre un goig suprem als qui la festegen, exigeix no explicar en gaire detall les intimitats d'aquesta relació a la gent que està fora del seu cercle d'amants. Hom només pot dir als no iniciats: la Matemàtica és una amant com cap altra! És bella! És excelsa!, però poca cosa més. La intimitat de la relació, el perquè és bella, el perquè dona plaer, això els matemàtics ho tenim prohibit d'explicar als qui no en són, i si ho fem, ella –la Matemàtica– té cura de confondre les ments dels qui ens escolten per tal que no entenguin els nostres mots.”

En jubilar-se va trobar temps per escriure dues novel·les, la ja comentada per Manuel

Castellet *L'home de la campana*, i *Memòries de Delft*, sobre la Guerra dels Segadors i les independències de Portugal i els Països Baixos. El dia 13 de gener de 2021 vaig rebre un mail que deia: “Avui estic molt content perquè m'han telefonat i m'han dit que em publicarien la meva última novel·la.” I continuava: “No sé si te n'havia parlat. És d'una empresària d'èxit en una època en què les dones no pintaven res. Aquesta empresària (que es va casar amb un armador de vaixells dels Països Baixos i ha viscut gran part de la seva vida a La Haia), quan ja és gran es retira a Delft (ciutat que en aquella època era propera a La Haia i que ara en forma part) i des d'allà rememora escenes de la seva vida. Seguint les severs memòries un pot recórrer els principals esdeveniments del segle XVII: la independència de Portugal i dels Països Baixos, la Guerra dels Segadors, etc.”

També havia escrit una novel·la inspirada en la figura de Jacint Verdaguer, *El secret de mossèn Cinto*, que li havia de publicar l'editorial Gregal, però aquesta editorial va fer suspensió de pagaments. El desembre de 2022 va acabar la seva última obra, *El Gorg negre*, inspirada en el poema *Els bruixots del Gorg negre* de Mossèn Cinto de la qual estava molt orgullós.

Fou sempre una persona positiva que intentava ajudar els companys i fer funcionar les institucions. Això el va portar a ser director del Departament de Matemàtiques de la UAB, president de la Societat Catalana de Matemàtiques i va ser membre de l'IEC des del 1990. També durant diversos anys va jugar un paper important en el Centre de Recerca Matemàtica ja que era l'únic matemàtic en el Consell de Direcció del CRM (per estatuts el director hi pot assistir amb veu, però sense vot). Hi anava com a representat de l'IEC.

La presència de Joan Girbau al Departament ens ha marcat a tots nosaltres, els seus companys, i el recordarem sempre com una gran persona i un gran amic. Podem resumir la seva personalitat dient simplement que era genial.